

Kuratorzy Wielkopolski i Zachodniopomorski nie analizowali przyczyn niskich wyników egzaminu ósmoklasisty w podległych im województwach. Kurator Zachodniopomorski nie objął części podległych szkół działaniami mającymi podnieść poziom nauczania, co tłumaczył m.in. niedostatkami finansowymi i intelektualnymi rodziców uczniów. Wdrażane przez kuratorów kontrole planowe nie obejmowały całokształtu procesu edukacyjnego w szkołach podstawowych.

Nadzór pedagogiczny, służący ocenie pracy dyrektorów i nauczycieli oraz wpływaniu na jakość i efekty kształcenia w szkołach, dzieli się na wewnętrzny (wewnątrzszkolny, wykonywany przez dyrekcję szkoły) i zewnętrzny (sprawowany przez kuratorów oświaty w imieniu wojewody). Nadzór wewnętrzny wynika z odpowiedzialności dyrekcji za wyniki edukacyjne szkoły, ma na celu dbałość zarówno o rozwój uczniów, jak i wzrost kompetencji kadry pedagogicznej. Nadzór zewnętrzny, oczywiście o szerszym zasięgu, sprawowany jest nad przedszkolami publicznymi i niepublicznymi, innymi formami wychowania przedszkolnego, szkołami, placówkami, kolegiami pracowników służb społecznych, które znajdują się na terenie województwa.

Nadzór pedagogiczny nie ma ustawowej definicji – jest określony w sposób operacyjny przez wskazanie obszarów podlegających badaniu i sprowadza się do stałego i systematycznego badania stanu, warunków i efektów prowadzonej przez szkoły działalności statutowej oraz do wywierania wpływu na nadzorowane jednostki w celu zapewnienia prawidłowej realizacji zadań ustawowych i statutowych. Formami nadzoru pedagogicznego są kontrola i wspomaganie.

Pomiaru efektów kształcenia na poziomie egzaminu ósmoklasisty dokonuje się za pomocą dziewięciostopniowej skali staninowej (stopnie 1–3 to wyniki niskie, 4–6 – średnie, 7–9 – wysokie). Miernik ten mówi o wynikach szkoły na tle całej populacji piszącej egzamin z danego przedmiotu i umożliwia porównanie wyników uzyskanych w różnych latach.

We wszystkich skontrolowanych kuratoriach oświaty **zapewniono organizację wewnętrzną umożliwiającą pełnienie zadań związanych z nadzorem pedagogicznym**, m.in. poprzez zatrudnienie odpowiednio wykwalifikowanej kadry oraz wyodrębnienie w strukturze kuratoriów komórek organizacyjnych odpowiedzialnych za realizację kontroli planowych i doraźnych, analizowanie oraz ocenianie przebiegu procesów kształcenia i efektów działalności dydaktycznej, a także wspomaganie podległych jednostek oświatowych.

Jedynie **Zachodniopomorski Kurator Oświaty (ZKO) niezwłocznie dostosowywał plany nadzoru pedagogicznego do zmian** w podstawowych kierunkach realizacji polityki oświatowej państwa wprowadzanych przez Ministra Edukacji w trakcie roku szkolnego. **Pozostali kuratorzy dostosowywali je z opóźnieniem** – rekordowe odnotował Lubuski Kurator Oświaty (LKO), bo dostosował plan na rok szkolny 2022/2023 **po 82 dniach od ogłoszenia zmian**.

Żadna z przeprowadzanych przez kuratorów kontroli planowych nie obejmowała swoim zakresem przebiegu procesów kształcenia czy oceny uzyskiwanych w szkołach podstawowych efektów działalności dydaktycznej, w tym stosowanych metod i form nauczania, kwestii doskonalenia zawodowego nauczycieli, organizacji wewnątrzszkolnego nadzoru pedagogicznego.

W wypadku konieczności podjęcia działań nieprzewidzianych w planie nadzoru pedagogicznego kuratorzy oświaty wdrażali kontrole doraźne, **najczęściej w ślad za skargą rodziców/opiekunów uczniów**.

Kategoria: Edukacja, Kultura i Sport
Opublikowano: piątek, 10, maj 2024 11:28
Joanna Gryboś-Chechelska
Odslony: 606

Na skontrolowane trzy kuratoria dwa – zachodniopomorskie i wielkopolskie – **nie uwzględniały przy nadzorze pedagogicznym potrzeby wdrażania działań mających na celu poprawę efektów kształcenia mierzonych wynikami egzaminu ósmoklasisty**, od lat istotnie odbiegającymi od średnich krajowych, choć kuratorzy ci wiedzieli o niedostatecznych efektach kształcenia w wieloletniej perspektywie.

Wielkopolski Kurator Oświaty (WKO) **nie zlecał w ogóle opracowania programów naprawczych**, tłumacząc to szczególnymi okolicznościami funkcjonowania szkół w okresie pandemii oraz napływem uchodźców z Ukrainy.

Natomiast ZKO – choć wiedział o co najmniej 24 szkołach wymagających w tym aspekcie interwencji – odpowiednie zalecenia skierował zaledwie do dyrektorów 15 szkół. **Działania te okazały się jednak niewystarczające, bowiem tylko w sześciu szkołach programy te spowodowały istotny wzrost wyników staninowych**. Fakt – niedopuszczalnego zdaniem Izby – **pominięcia części szkół w działaniach naprawczych w celu wyrównania szans edukacyjnych uczniów ZKO tłumaczył m.in.: niewielką liczebnością szkół, ich położeniem na obszarach wiejskich i popegeerowskich, a także niedostatkami finansowymi i intelektualnymi rodziców i opiekunów**. Tymczasem zadaniem kuratora jest wspomaganie wszystkich szkół, bez względu na trudne uwarunkowania środowiskowe.

Jedynie LKO dokonywał w trybie kontroli doraźnych oceny efektów kształcenia i diagnozował przyczyny niepowodzeń szkół województwa lubuskiego, a następnie **wdrożył kompleksowe programy adresowane do szkół podstawowych i zlecał ich dyrektorom opracowanie programów poprawy efektywności kształcenia**. Objęte działaniami Kuratora szkoły w większości poprawiały swoje wyniki, jednak **w ich miejsce pojawiały się kolejne szkoły z niskimi wynikami**, przez co średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty województwa lubuskiego (od roku 2020 do 2023) nie zanotowały znaczącej poprawy.

Dyrektorzy 15 skontrolowanych szkół również nie sprawowali skutecznego nadzoru pedagogicznego. Znaczące polepszenie wyników egzaminu ósmoklasisty odnotowano tylko w pięciu szkołach.

Kuratorzy **nie skorzystali ponadto z ustawowej możliwości zlecenia wyspecjalizowanym instytucjom lub osobom przeprowadzenia badań i opracowania ekspertyz** służących dokonaniu tego rodzaju oceny. Mogłyby one stanowić istotne narzędzie dla kuratorów oświaty do efektywniejszej realizacji jego zadań w kontrolowanym obszarze.

Ani ZKO, ani WKO **nie stosowali też innych przewidzianych prawem narzędzi służących trwałej, systemowej i kompleksowej poprawie efektywności kształcenia** oraz wsparciu dyrektorów, nauczycieli i uczniów w tym obszarze, mimo że średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w objętych ich właściwością województwach utrzymywały się od lat na poziomie niższym od średniej krajowej.

Wszystkie skontrolowane publiczne szkoły podstawowe sprawowały nadzór pedagogiczny mający bezpośredni wpływ na jakość kształcenia. Kadra pedagogiczna przygotowująca uczniów do egzaminu ósmoklasisty miała wymagane kwalifikacje. W większości rozpoznawano możliwości psychofizyczne i potrzeby rozwojowe uczniów i starano się zapewnić im odpowiednie do potrzeb wsparcie psychologiczno-pedagogiczne.

Dyrektorzy kontrolowali procesy kształcenia i wychowania w szkole oraz efekty działalności dydaktycznej na podstawie planów nadzoru – jednak **nie stosowali innych kryteriów i mierników jakościowych** pomocnych w ocenie stopnia realizacji zaplanowanych zadań. Rzadko wykorzystywali inne narzędzia mogące wyeliminować problem systematycznego osiągnięcia przez uczniów wyników egzaminacyjnych poniżej średniej krajowej.

Wszyscy trzej Kuratorzy Oświaty corocznie przeprowadzali analizy wyników egzaminu ósmoklasisty, jednak **nie formułowali wniosków oraz nie diagnozowali przyczyn** osiągnięcia w wybranych do kontroli województwach wyników egzaminu ósmoklasisty na poziomie niższym od średniej krajowej. A właśnie w latach 2020–2023 **wyniki egzaminu ósmoklasisty w objętych kontrolą województwach utrzymywały się na poziomie niższym od średniej krajowej, co plasowało je na końcowych pozycjach w Polsce**. W latach 2020–2022 wszystkie kontrolowane szkoły odnotowały istotny spadek osiąganych średnich wyników egzaminu ósmoklasisty, a w 2023 r. tylko w pięciu z nich nastąpił wzrost – zarówno z języka polskiego, matematyki, jak i języka obcego nowożytnego.

Jednak **zaledwie czterech skontrolowanych dyrektorów wdrożyło – z własnej inicjatywy – programy naprawcze**. W dwóch realizowano działania obejmujące doskonalenie całego procesu dydaktycznego przy zaangażowaniu ogółu społeczności szkolnej (dyrektora, nauczycieli wszystkich przedmiotów oraz wychowawców klas, rodziców, wychowawców świetlicy szkolnej oraz uczniów), **co przełożyło się na znaczącą poprawę** wyników egzaminu w 2023 r. W pozostałych dwóch przypadkach realizowane działania ukierunkowano na podniesienie jakości kształcenia jednego z przedmiotów egzaminacyjnych sprawiającego uczniom najwięcej trudności, przy czym **nie osiągnięto w pełni spodziewanego rezultatu**.

W celu wsparcia jednostek oświatowych w uzyskiwaniu lepszych wyników wszystkie trzy kuratoria organizowały szkolenia, narady i konferencje problemowe, jednak **działania te były niewystarczające**. Zdaniem NIK **należałoby dokonać ewaluacji skuteczności metodyki, zakresu i rodzajów prowadzonych działań** na rzecz lepszych wyników egzaminu ósmoklasisty.

W kontrolowanych szkołach podejmowano **działania w celu rozpoznania możliwości psychofizycznych i potrzeb rozwojowych uczniów**, a także w celu dostosowania wymagań edukacyjnych do uczniów klas VI–VIII posiadających orzeczenia i/lub opinie poradni psychologiczno-pedagogicznych. W razie potrzeby oferowano uczniom wsparcie m.in. poprzez: udział w zajęciach rewalidacyjnych; pomoc psychologiczno-pedagogiczną, a także pomoc nauczycieli i pedagogów współorganizujących proces kształcenia; zapewnienie specjalistycznego sprzętu dostosowanego do potrzeb wynikających z niepełnosprawności.

Zdaniem Izby **kompleksowe działania podejmowane przez dyrektorów można uznać za bardziej skuteczną metodą oddziaływania na jakość i efekty edukacji**, co potwierdza istotna poprawa średnich wyników ze wszystkich przedmiotów egzaminacyjnych w 2023 r. w pięciu szkołach (w Gryfinie, Szczecinie, Świebodzinie, Wiechlicach i Poznaniu).

WNIOSKI

Mając na uwadze nieskuteczność funkcjonującego nadzoru pedagogicznego oraz konieczność poprawy jego efektywności mierzonej wynikami egzaminu ósmoklasisty, NIK wskazuje na potrzebę:

Kuratorzy Oświaty

- polecenia dyrektorom publicznych szkół podstawowych opracowywania programów i harmonogramów poprawy efektywności kształcenia, w każdym przypadku potwierdzającym utrzymywanie się niedostatecznych efektów kształcenia;
- uwzględniania w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego wyników oceny efektywności dydaktycznej oraz diagnozy niepowodzeń;
- zalecenia dyrektorom szkół sporządzania planów nadzoru pedagogicznego z uwzględnieniem kryteriów/ wskaźników umożliwiających dokonanie oceny stopnia realizacji zaplanowanych w nich działań;

Wielkopolski i Zachodniopomorski Kurator Oświaty

- podjęcia systemowych działań mających na celu poprawę efektywności kształcenia w publicznych szkołach podstawowych, w tym wyników egzaminu ósmoklasisty;

Dyrektorzy publicznych szkół podstawowych

- uwzględniania w planach nadzoru pedagogicznego zmian podstawowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa wprowadzonych w ciągu roku szkolnego;
- rzetelnego planowania działań w zakresie nadzoru pedagogicznego uwzględniających możliwości jego wykonania;
- bieżącego informowania kadry pedagogicznej o prowadzonych w szkole działaniach kuratora oświaty na rzecz poprawy jakości nauczania i efektywności kształcenia.

Źródło: NIK